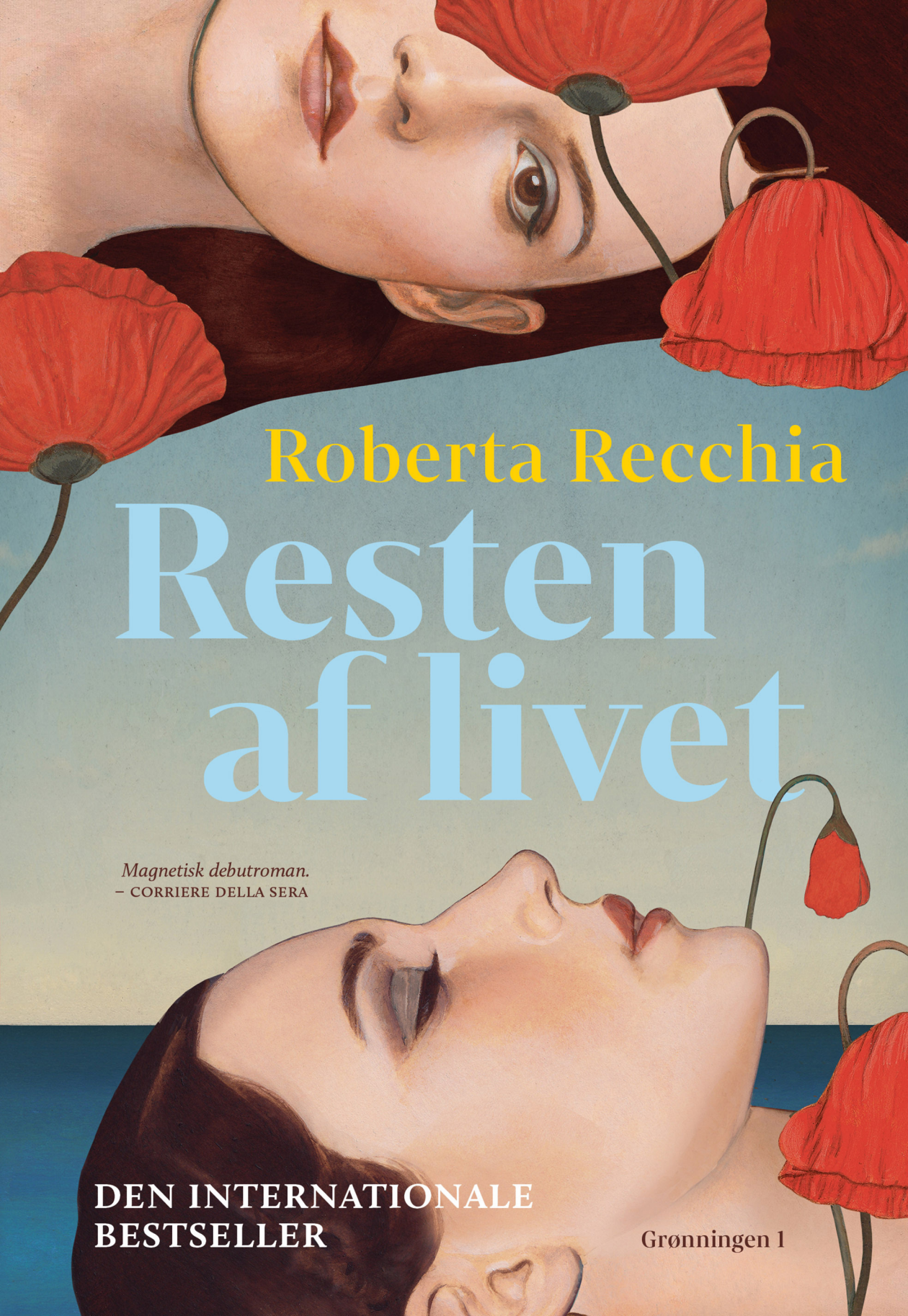

The book cover features a stylized illustration. At the top, a woman's face is shown in profile, looking upwards, with her mouth slightly open. Below her, a large, light blue, cloud-like shape contains the title. At the bottom, another woman's face is shown in profile, looking upwards, with her mouth slightly open. Red poppies are scattered around the faces, with some stems and leaves visible. The background is a mix of light blue and white, suggesting a sky or water.

Roberta Recchia

Resten af livet

Magnetisk debutroman.
– CORRIERE DELLA SERA

DEN INTERNATIONALE
BESTSELLER

Grønningen 1

ROBERTA RECCHIA

Resten af livet

ROMAN

På dansk ved
Lorens Juul Madsen

Grønningen 1

Resten af livet

Oversat fra italiensk af Lorens Juul Madsen efter

Tutta la vita che resta

© Roberta Recchia, 2024

Published by special arrangement with Laura Ceccacci Agency and

2 Seas Literary Agency.

Dansk Copyright © 2026 Grønningen 1

Omslag: Lene Gammelgaard

Forsideillustration © Pierre Mornet

Forfatterfoto © Laura Ceccacci

Sats og tilrettelæggelse: Bech Grafisk

ISBN: 978-87-7339-300-0

1. udgave, 1. oplag

Tryk: Scandbook Sverige 2026

Denne bog er beskyttet i medfør af gældende dansk lov om ophavsret.

Kopiering må kun ske i overensstemmelse med loven.

Det betyder for eksempel, at kopiering til undervisningsbrug kun må ske efter aftale med Copydan Tekst & Node.

Forlaget Grønningen 1 · Store Kongensgade 68 · DK-1264 København K
www.gronningen1.dk

Til min mormor, Agata

PROLOG

Opvågnen, 1980

Til sine dages ende ville Marisa Ansaldo bevare et tydeligt minde om, hvordan hun vågnede den dag i begyndelsen af august.

Hun huskede, som var det i går, hvordan hun havde begravet ansigtet i det kolde vand i sine hænder og gyst forfrisket. Luften stod stille den morgen. Havet bag stranden uden for det åbne vindue var stumt. Mens sollyset krøb ind over badeværelsets gulvklinker, havde hun roligt børstet sit hår og kastet et tilfreds blik på farvningen, der var næsten identisk med hendes ungdoms gyldenbrune lød. Derpå havde hun uden bitterhed ladet øjnene glide hen over de spor, hendes snart 50 år havde sat på hendes krop.

Selv i ferien i sommerhuset vågnede hun tidligt. Hun foretrak at have noget tid for sig selv, i stilhed, inden de daglige rutiner, og inden hun drak morgenkaffe med sin mand.

Den morgen stod hun i sin morgenkåbe og gjorde sig klar, da hun fik øje på Stelvio i spejlet i skabslågen. Han sov stadig dybt i deres seng, sveden drev af ham. For første gang i lang tid havde hun kigget begærligt på ham. Lysten var ikke, hvad den havde været, men hun forklarede sin manglende sexlyst med træthed, datteren, der altid var hjemme, hendes egen mors vagtsomme lytten. Hun havde vendt sig langsomt om i det halvmørke værelse med lyst til at strejfe hans nøgne bryst, kærtegne hans stride skæg. Måske skyldtes det den forestående ferie, stilhedens intimitet, at hendes læber pludselig prikkede af tørst efter at mærke hans ru kys, og hun mærkede en varm kildren mellem benene.

Nu var det der igen, dette rastløse begær.

I samme øjeblik havde hun gennem den halvåbne dør hørt Letizias, morens, slæbende skridt ude i gangen. Hun smilede for sig selv, skuffet over den forspildte chance, og forlod soveværelset med et kærligt blik på sin mand.

Det var sidste gang, Marisa Ansaldo begærede et andet menneske.

Den sidste opvågnen i det tidligere liv.

I

Det tidligere liv

Men hvornår var det begyndt, det tidligere liv?

Da hun besluttede sig for at gifte sig med Stelvio Ansaldo, ville Marisa svare med overbevisning.

Det var begyndt på nøjagtig det tidspunkt, hvor de side om side slentrede tavst ned ad Via del Moro, og hun vendte sig om og så på ham.

“Jeg vil giftes med dig! Lad os blive gift med det samme, Stelvio.”

Det kom så pludseligt og i et tonefald, som om hun udfordrede ham til at gøre noget vildt.

Han havde stirret overrasket på hende med en masse usagte spørgsmål på læben, *hvis* og *men* og *hvorfor*. Men han var så forelsket i denne kvinde, hendes smil, der blev fremhævet af et par smilehuller i kinderne og det livlige og ligefremme ansigt, der ikke var i stand til at lyve, at svaret kom helt af sig selv. Han nikkede ordløst. Og da han tog hende under armen og klemte hendes hånd, begyndte det tidligere liv.

Det var en søndag i november 1956.

Før hun blev gift med Stelvio, havde hun levet et familieliv. Hendes minder fra barndommen og den tidlige ungdom var en rodet affære, som et album fuldt af sort-hvide fotografier. Scener, der kom til at stå mere og mere uklart for hende, efterhånden som tiden udviskede dem, og detaljerne langsomt smuldrede bort. Der var årene med hendes søster Emma og forældrene. En endeløs række af rolige og larmende dage, men altid præget af samme hjertevarme, som hun følte i sin fars arme, med hovedet trykket mod hans store vandmelon af en mave bag det forklæde, han bar i viktualiehandlen.

Marisa kunne ikke huske, hvornår hun havde set Stelvio første gang. Han var dukket op i hendes liv som en statist i biografen, en baggrundsfigur i en film, man følger uopmærksomt med i. Det var i begyndelsen af 1954, da Ruggero, som bragte brød ud for Camastras bageri, sagde op for at søge lykken i Torino. Marisa var så travlt optaget af sine egne gøremål og familiens butik, at hun længe slet ikke lagde mærke til ham, den fåmælte unge mand, der tidligt hver morgen leverede brød fra Camastra i stedet for Ruggero. Hun stillede varer på hylderne hver morgen inden åbningstid, satte prismærker på og noterede, hvad der skulle bestilles hjem, mens hendes far lagde de ferske varer frem i den nye køledisk, der gjorde ham revnefærdig af stolthed. Når Stelvio ankom, bankede han diskret på glasdøren med knoerne, ventede på, at hendes far skulle lukke op for ham og rakte ham brødene, først kurven med boller og flutes, så den med hele landbrød. Hendes far skyndte sig at tømme dem, så Stelvio kunne få dem med igen, mens Stelvio gik til kassen. Bare et hjerteligt *buongiorno* og et *grazie* hver morgen, på nær om søndagen.

Dengang havde hun haft tankerne et andet sted, hun tænkte på Francesco, sin forlovede, der to år inden var rejst til Schweiz for at arbejde som tjener på Hotel Bellavista ved Genève søen. Det var selvfølgelig et offer. De var væk fra hinanden og måtte tage til takke med brevene, men løfterne gjorde ventetiden tålelig. For at trøste hende mindede Francesco hende hele tiden om, at han var der for deres skyld, for at spare tilstrækkelig mange penge op til at åbne en stor café lige midt på torvet. Så ville dem i Via Veneto blegne af misundelse. Når han kunne tilbringe nogle dage hjemme i Rom, og de først havde elsket, beskrev han deres Gran Caffè Malpighi for hende i alle detaljer: caféborde med stole i jugendstil, rosa marmor, stuklofter, oplyste udstillingsvinduer med indfatninger af smedejern, musik fra klokken fem om eftermiddagen. Hun skulle ikke styre kasseapparatet, havde Francesco bestemt, det skulle de have folk til. Hun skulle bare nu og da vise sig i cafeen i sin pels, som det passede sig for stedets frue. Første gang han nævnte det, havde Marisa leet og sagt, at hun ikke havde noget imod at arbejde, det var hun vant til. Hun havde arbejdet i familiens butik, siden hun gik ud af skolen, og det gjorde hende ikke noget. Desuden var der penge at spare ved at have en ansat

mindre, ikke mindst i begyndelsen. Men han var ubøjelig, han ville råde bod på den lange ventetid og finde nåde for svigerforældrenes blik, der gerne så, at deres datter omsider blev afsat.

Marisa var ung, forelsket og åndsfraværende. I november 1955, hvor de ikke havde set hinanden i seks måneder, kom Francesco ned til Rom til sin mosters begravelse. De sørgede ikke synderligt over dødsfaldet, men var lidenskabeligt opslugt af hinanden efter den lange tids adskillelse, og nu var Marisa ikke længere i tvivl om, at hun ventede barn i begyndelsen af det nye år.

En morgen sidst i december bønfuldt hun grædende familiens læge om ikke at sige noget til sine forældre. Så skyndte hun sig hen til butikken, hvor hun undskyldte forsinkelsen med et banalt uheld. Lidt senere fandt hun på endnu et påskud og gik ned i det lille lagerrum, hvor hun vandrede hvileløst frem og tilbage. Hun var skamfuld og bange, og Francesco var så langt væk ... fortvivlelsens tårer løb ned ad hendes kinder. Så dappede hun øjnene i koldt vand og sagde til sig selv, at det trods alt ikke var verdens undergang. Brylluppet kunne arrangeres i løbet af få uger, hun kunne tage til Schweiz med Francesco og blive der, så længe det var nødvendigt. Det havde hun foreslået flere gange, men han havde ikke været enig: Hotellet gav ham gratis kost og logi i et dobbeltværelse, som han delte med en kollega, det var en væsentlig besparelse. Bortset fra det, han sendte hjem til familien, kunne han lægge næsten hele sin løn til side sidst på måneden. Men nu vendte barnet op og ned på det hele, de måtte finde en hurtig løsning, en eller anden forklaring, og så måtte folk bare sladre løs.

Under påskud af at hun skulle besøge en veninde, indlagt på Santo Spirito-hospitalet, ringede hun den følgende søndag til Francesco fra en mønttelefon på et hotel i centrum. Omstillingsdamen lod hende vente en evighed. Derefter lod receptionisten på Hotel Bellavista, der til alt held talte italiensk, hende vente lidt mere, mens han stillede hende om til restauranten. Marissa bad til, at de ville skynde sig, hun havde ikke mange småpenge tilbage, og det gik stærkt med sådan et udenrigsopkald. Endelig lød Francescos stemme i røret, venlig og med en undertone af

bekymring, der lettede en smule på den angst, som i to dage havde siddet som en knude i hendes mave.

“Mimi! Hvad er der sket?” Mimi, det havde han altid kaldt hende. Hun kunne høre, at han havde skyndt sig hen til telefonen.

Marisa gik lige til sagen, der var kun få mønter tilbage. “Der er sket noget, Francesco. Du må komme til Rom, vi må tale sammen.”

“Til Rom? Nu? Hvad er der sket?”

“Det kan jeg ikke sige til dig. Vi må tale sammen.” Hun sænkede stemmen præcis så meget, at den lød blid og indladende, så tilføjede hun smilende:

“Du må komme med det samme, men du skal ikke være urolig. Jeg har det godt ... *vi* har det godt.”

For enden af den knasende telefonlinje indtraf en lang stilhed kun afbrudt af en fjern klirren af bestik. “Har du sagt det til nogen?” Han sagde det så lavt, at hun knap kunne høre det.

Marisa rystede langsomt på hovedet, forvirret over det uventede spørgsmål. “Nej, selvfølgelig ikke.”

“Jeg kommer ned efter nytår, men lad være med at sige det til nogen. Vi ses torsdag aften klokken seks, hjemme hos min moster. Jeg venter på dig der.”

Inden hun kunne nå at hviske “okay,” havde han lagt på uden et ord til afsked.

På vej hjem skuttede hun sig i sin uldne overfrakke. Det var blevet bidende koldt. Den lette, vedvarende vind ruskede i hendes hovedtørklæde. Flere sporvogne susede forbi, men hun ignorerede dem, selv om hun havde ondt i fødderne. Hun var taknemmelig over, at det allerede var blevet mørkt, så hun kunne give skuffelsen og modløsheden frit løb uden at skulle bekymre sig om folks nysgerrige blikke. Havde Francesco virkelig ikke forstået? Og hvis han omvendt havde forstået, som hun troede, hvad var det så for en måde at reagere på? Den pludselige distance, den kolde fastsættelse af et mødetidspunkt, som om det drejede sig om at afslutte en handel. Ufint. Ufølsomt. Marisa forsøgte af al magt at forstå. Han havde altid været ambitiøs og haft hovedet fuldt af klare og veldefinerede planer. Han ville ikke leve ligesom sin far, der var

telefonarbejder hos TETI og havde fem børn at mætte og ikke meget at rutte med. Var det ikke en af grundene til, at hun holdt af ham? Hun kunne jo ikke nægte, at et uventet barn, der kom før tid, bragte uorden i tingene. På den anden side havde hun sparet op længe, hun havde selv lagt lidt til side på sparekassebogen, og så var der hans andel af salget af den lejlighed, der havde tilhørt den ugifte moster. Hvis de bare talte om tingene, skulle de nok finde en løsning, det var hun sikker på nu. Inden hun nåede hjem, havde hun gjort op med sig selv, at Francescos kølige facon i grunden var forståelig nok, og hun havde næsten dårlig samvittighed over, at hun ikke havde fundet en bedre måde at fortælle ham på, at han skulle være far.

Dagene indtil torsdagen efter nytår ville ingen ende tage. Hun bortforklarede sit dårlige humør med en let omgang influenza, lidt feber ledsaget af et halsonde og en konstant hovedpine. Hun tog glad imod den varme mælk med honning, som hendes mor bragte hende i rigelige mængder, farens råd om hvile, og blev længe liggende i det værelse, hun engang havde delt med Emma, storesøsteren, som var blevet gift for to år siden. Emma havde aldrig interesseret sig for familiens butik, som fjortenårig havde hun fået ansættelse på et skrædderi. Hun ville være hattemager, og eftersom hun tydeligvis havde talent, havde forældrene i begyndelsen af 1951 støttet hende økonomisk, så hun kunne åbne en lille skrædderforretning i Via Pinerolo. Siden havde hun mødt Emanuele Bassevi, en jødisk tekstilfabrikant. Han havde af kærlighed til hende brudt båndene til sin familie, affundet sig med at blive udelukket fra dens kompromisløse verden og med sorgen over at blive forbandet af sin far, der aldrig tilgav ham. På trods af alt det var de nu et lykkeligt par. Deres førstefødte havde de kaldt Donato ligesom den afdøde farfar. Emanuele mente på den måde at kunne råde bod på den tort, han havde forvoldt sin far, der indtil hans ægteskab med Emma havde elsket ham højt og aldrig nægtet ham noget. I alle de år, Marisa havde været forlovet, havde hun drømt om sådan et forhold, der overvandt al modgang og alle sorger.

På den aftalte torsdag sagde hun, at hun havde det bedre og ville gå hen til sin frisør, Clelia, for at få ordnet håret, som hun dog allerede havde vasket og sat nydeligt. Clelia var Marisas gode veninde, så hun

var indviet i planen, og Marisa tog sporvognen til Porta Maggiore. Hun nåede frem en time før aftalt tid, men prøvede alligevel at banke på, først en tøvende banken med knoerne, så mere beslutsomt. Francesco kom og lukkede op for hende. Hans skjorteærmer var smøget op, og de tre øverste knapper stod åbne. Han hilste, men ansigtet lyste ikke op. "Kom ind," sagde han bare og trådte til side. Marisa var helt stiv af ubehag, og det faldt hende ikke engang ind at omfavne ham.

De havde allerede opholdt sig flere gange i lejligheden i de sidste par år. I tiden op til sin død tilbragte moster Costantina mere tid på sanatoriet end hjemme. De havde haft deres hemmelige stævnemøder der, efter Marisa havde besluttet sig for at give ham lov. Han skulle jo nødig gå andre steder hen efter noget, hun kunne give ham, og de elskede trods alt hinanden. Allerede efter den første eftermiddag, de havde tilbragt i Costantinas pompøse soveværelse, havde Marisa følt sig overbevist om, at Francesco Malpighi var hendes livs kærlighed. Da hun så ham ligge der og spise hende med øjnene, havde hun kastet alle hæmninger og al fornuft bort. I det øjeblik havde Marisa været lykkelig. Men nu var der noget kvælende over væggenes amarantrøde tapeter og de mange nipsgenstande.

Francesco pegede på rullebordet med spiritus: "Vil du have et lille glas?"

Marisa rystede langsomt på hovedet, og han gjorde tegn til, at hun skulle sætte sig. Hun adlød, satte sig i sofaen med det høje ryglæn, guldsnor langs kanterne og de slidte, bløde puder og sank dybt ned i den. Hun havde stadig overfrakken på og knugede tasken med begge hænder.

Nu virkede hans mandige, langlemmede skikkelse pludselig fremmed på hende, denne krop, der var elegant, selv når den sled i det, og som hun havde lært at kende med alle de sanser, naturen havde udstyret hende med. Han blev stående, helt stiv og med hænderne begravet i lommerne, bevidst distanceret. Han havde rynkede bryn og ansigtet vendt mod hende, men han havde på intet tidspunkt rigtig set på hende, ikke engang da han rettede øjnene mod hende. Han stod ansigt til ansigt med hende som en blind mand uden fokus. Eller rettere øjne, der ikke ville se. Men Marisa fortvivlede ikke, hun mærkede tværtimod en stor ro i sig. Hun

havde ellers indstillet sig på at græde, på at tigge og bede, for hun havde anet, hvor det bar hen. Det havde hun gjort siden deres samtale i hotellets telefonboks. Hun havde samlet kræfter til dette øjeblik, som skulle hun udkæmpe et slag, men nu mærkede hun en ro falde over sit hjerte, hun trak vejret dæmpet og så ham afventende i øjnene.

“Jeg havde tænkt mig at komme ned i februar og tale med dig, Mimi!” Han skubbede albuerne lidt ud til siden, men hænderne blev i lommerne.

Marisa lyttede tålmodigt.

“Der er så meget, der har ændret sig,” fortsatte han. “Hvad skal jeg sige til dig?” Hendes tavshed, det rolige blik, begyndte at gå ham på. “Tiden, afstanden ... Jeg har altid holdt af dig, men ting ændrer sig.” Nu lød han en smule forurettet, som om han svarede på nogle spørgsmål, hun aldrig havde stillet. “Du må prøve at forstå, Mimi!”

Marisa tog en langsom, dyb indånding. “Det er jo også dit barn.” Hun sagde det stille, uden eftertryk.

“Ja, ja, det ved jeg.” Han nikkede energisk, en anelse vredt. Så tog han hænderne op af lommerne og fægtede med dem, som om han ville understrege sin fortvivelse, vise hende den. “Jeg ville fortælle dig det her på en anden måde, et andet tidspunkt ...”

“Fortælle mig hvad?”

Francescos tilståelse faldt uden skyggen af skam. “Jeg har mødt en anden i Schweiz.”

Hun lod antydningen af en panderynken røbe sin overraskelse.

“Chefens datter. Forstår du, hvad det betyder for sådan en som mig?” Ordene væltede ud af munden på ham, samtidig med at han bøjede sig lidt ind over hende og stak hænderne i lommen igen. “Chefens datter, Mimi!”

Marisa nikkede næsten umærkeligt. “Husets frøken.” Hun trak bittert på smilebåndet. Stilheden sænkede sig, kun afbrudt af stueurets tikken. Hun trængte pludselig til at tænke på noget andet og lod blikket glide hen over det runde sofabord. Ved siden af en tom krystalvase tronedes en fin, hvid porcelænsfigur. En sørgmodig pige var stivnet i bevægelsen på en gynge, fastgjort til en blomstrende gren og begravet af et tykt lag husstøv. Hun havde ondt af moster Costantina, måske havde hun i

årevis ikke haft andet selskab end disse banale nipsgenstande. Marisa havde altid mærket, hvordan væggene i denne lejlighed emmede af ensomhed.

“Hvad skal jeg så gøre nu?” spurgte hun uden at se på ham, mens hun kiggede ufravendt på porcelænsfiguren. Ud af øjenkrogen så hun, at hånden omsider kom op af lommen, tøvende.

“Her er adressen på en betroet person i Garbatella-kvarteret. Hvis du tager derhen torsdag eftermiddag klokken to, fortæller hun dig, hvad du skal gøre.”

Marisa så på det, han rakte frem mod hende uden tegn på ubehag, nærmest skyndsomt. Det var en biografbillet, der var foldet på midten, hvor en eller anden havde skrevet en adresse med en kluntet håndskrift, hun ikke kunne genkende. Så så hun atter på hans ansigt, som om hun ville forsikre sig om, at det virkelig var ham, manden, hun havde planlagt at leve sammen med resten af sine dage. Som hun havde leet og elsket begærligt med.

Hun rørte sig ikke ud af stedet. Han bøjede sig, greb hende om håndleddet og pressede sedlen ned i hendes hånd. Det var første gang, han rørte hende, siden hun var kommet. Det ufølsomme træk fik hende til at trække armen til sig og rejse sig pludseligt, så sedlen faldt på gulvet.

“Mimi, prøv nu at forstå,” gentog Francesco i et tonefald som et trodsigt barn og bøjede sig ned for at samle den op.

“Hvad er det, jeg skal forstå?” mumlede hun.

“Hvis du gør sådan, ødelægger du alt for mig.”

Marisa trak sig endnu længere væk fra ham. “Rejs hjem til Schweiz. Jeg vil ikke have noget af dig.”

Francesco strammede grebet om hendes arm og gik tættere på. Han så vred ud, og det fik hans ord til at virke endnu mere uvirkelige. “Mimi, hvis det barn kommer til verden, ved alle, at det er mit!”

Hun trak resolut armen til sig og gjorde sig fri af ham. “Hvorfor det? Nogen kunne jo have bedraget dig,” sagde hun provokerende og fastholdt hans blik.

“Sig ikke sådan noget vrøvl!”

“Hvis jeg har ligget i med dig, kan jeg vel have ligget i med hvem som helst, ikke?”

Vreden forlod hans krop som en fnysen. “Tænk dig dog om, for pokker!” råbte han. “Hvad skal vi stille op med det barn?”

Marisa havde mest lyst til at slå ham, men kræfterne svigtede. Hun tog tasken, som hun havde lagt i sofaen, og gik mod døren. Han holdt hende tilbage, trak hende ind til sig, mens han bøjede sig frem for at tage noget op af lommen på en frakke, der lå over armlænet i en lænestol. Hun forsøgte forgæves at gøre sig fri af ham. Denne gang var det en lille, stram rulle pakket ind i avispapir og klisterbånd, som Francesco Malpighi pressede ned i hendes hånd.

“Det er schweizerfranc, jeg nåede ikke at veksle dem. Der ligger en stor bank i Largo Santa Susanna, de kan hurtigt veksle dem for dig.” Han tøvede et øjeblik, så stak han biografbilletten med adressen i hendes lomme og tilføjede nærmest beroligende: “Det er en pæn klat penge. Jeg har allerede betalt damen i Garbatella, de her er til dig.”

Marisa så på det sammenrullede bundt. Han havde pakket det sirligt ind. Det var måske for at være diskret, eller for at sedlerne ikke skulle fylde for meget. Måske forestillede han sig bare, at hun, der var kassedame i en viktualiehandel, helst ville have det på den måde. Hun havde givet den mand alt, men de penge fortalte hende, at han var en kujon.

“Du er en klog pige,” hviskede han. Nu lød han venlig igen og slækkede ganske langsom grebet om hendes arm, som om han ville give hende tid til at komme til fornuft, inden han lod hende gå.

Hun kiggede ham lige i øjnene. De dybe rande måtte skyldes, at han havde været bekymret i de senere dage. Angsten, de feje tanker, der havde holdt ham vågen, den dårlige samvittighed, som han ikke havde kunnet få andet afløb for end sin ondskabsfuldhed. “Hvis jeg havde været en klog pige, ville jeg slet ikke stå her i dag,” svarede hun stille. Hun tog langsomt biografbilletten op af lommen og lagde den og de sammenrullede pengesedler nænsomt i hans hånd. Hun tøvede et øjeblik, gav hans fingre et klem og lod ham således selv indse og bære vægten af sin ubetydelighed. Hun ville have sagt til ham, at han aldrig skulle vise sig igen, men nu forstod hun, at det var unødvendigt.

Så vendte hun ham ryggen og mærkede, hvordan han fulgte hende med øjnene, da hun åbnede døren og gik.

Marisa forlod ham der, i moster Costantinas støvede lejlighed.